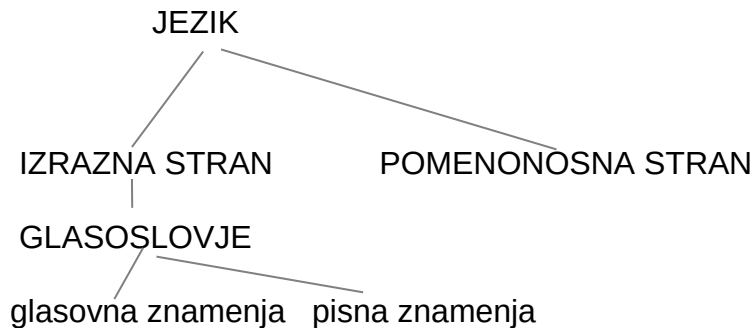

GLASOSLOVJE - FONETIKA

GLASOSLOVJE (FONETIKA) - proučuje glasove in njihovo tvorbo; izgovorna (artikulacijska) in slušna (akustična) fonetika.

FONOLOGIJA - proučuje pomensko-razločevalno vlogo glasov.

FONEMI - glasovi, ki razločujejo pomen.

GLASOVI - zvoki, ki jih tvorimo z govorili.

ČRKE - pisna znamenja za zapisovanje glasov.

GOVORILA - GOVORNI ORGANI

GOVORILA (GOVORNI ORGANI) - deli telesa, ki nam omogočajo nastanek glasov:

- *dihala* (trebušna prepona, rebra in mišice prsnega koša, pljuča, sapnici, sapnik)
- *govorna cev* (grlo z glasilkami, stene goltne, ustne in nosne votline, jezik, jeziček, zobje in ustnice)

DEJAVNOST GOVORIL IN NASTANEK GLASU

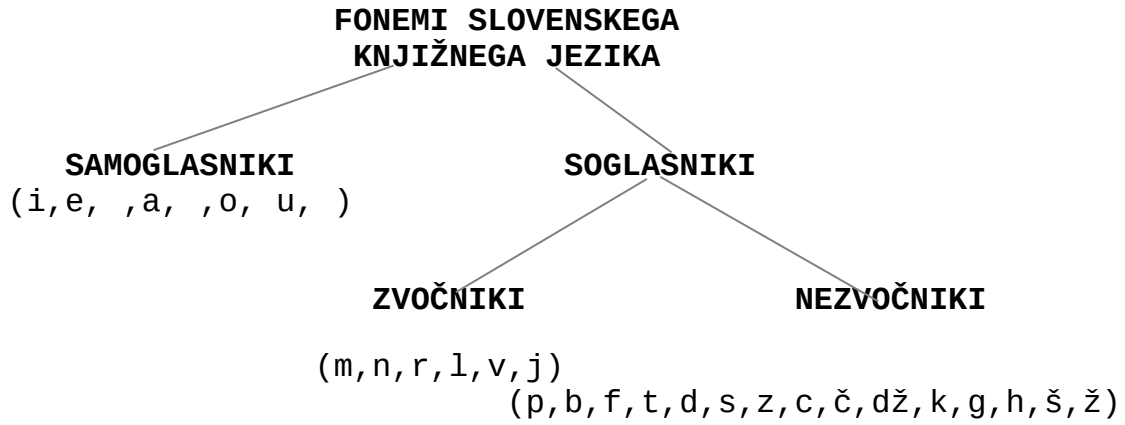
OSNOVNE SKUPINE FONEMOV:

- glasovi z največjo odprtostno stopnjo - samoglasniki
- glasovi s srednjo odprtostno stopnjo - zvočniki
- glasovi z najmanjšo odprtostno stopnjo - nezvočniki

FONEM

FONEM (glas) - razločuje pomene besed (mej - vej).

FONEMI SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA

SAMOGLASNIKI (VOKALI)

Samoglasniški trikotnik

i u visoki
e o srednji
 a nizki
spr. sr. zad.

LASTNOSTI SAMOGLASNIKOV

Jakostno naglaševanje

Naglasna znamenja jakostnega naglaševanja

ostrivec (É) - mesto naglasa, dolžino samoglasnika, ozkost e in o

strešica (Ô) - mesto naglasa, dolžino samoglasnika, širokost e in o

krativec (È) - mesto naglasa, kratkost samoglasnika, širokost e in o

ZAPISOVANJE SAMOGLASNIKOV

Samoglasniški sestavi

NAGLAŠENI		NENAGLAŠENI	
DOLGI		KRATKI	
í	ú		
é	ó		
e	ô		
á			

Tonemsko naglaševanje

Tonemsko naglaševanje je naglaševanje, pri katerem je pomembna menjava tonske višine samoglasnikov. Naglašeni samoglasnik lahko izgovarjamo z različno visokim tonom in s tem razlikujemo pomen besed.

Naglasno mesto (enonaglasnost, večnaglasnost)

Slovenske besede imajo večinoma samo po eno naglasno mesto.

Naglašene besede:

- enonaglasnice (kosi, hiša, oče)
- večnaglasnice (sestavljenske, zloženske, sklopi; nadkuhar, živinozdravnik, bogve)

Nenaglašene besede (breznaglasnice - naslonke ali klitike) so besede, ki nimajo naglasa.

Naslonke ali klitike:

- predslonke (proklitike se naslanjajo na besedo za seboj (*Bi si ga* privoščil?);
- zaslonke (enklitike), ki se naslanjajo na besedo pred seboj (Udaril *te je*?).

Med naslonke štejemo:

- navadne predloge
- veznike
- nikalnico ne
- glagolske oblike pomožnika biti
- oblike osebnih zaimkov

SOGLASNIKI - KONZONANTI

Po odprtostni stopnji soglasnike delimo na:

- zvočnike, glasove srednje odprtostne stopnje (r,l,m,n,v,j);
- nezvočnike, glasove najmanjše odprtostne stopnje (p,t,k,c,č,f,s,š,h,b,d,g,dž,z,ž).

ZVOČNIKI

Zvočniki so glasovi srednje odprtostne stopnje, vsi so zveneči.

Zvočniki so:

- nosna *m* in *n*
- ustni glasovi:
 - *r*, *v* = jezičnika
 - *l* = ustnični drsnik
 - *j* = nebni drsnik

Zvočniške variante

Zvočnik v

- [v] = predsamoglasniški, zobnoustnični (voda, siva, svet, vrt)
- [u] = dvoglasniški, zasamoglasniški, dvoustnični (zapisujemo ga z *v* - siv, prav)
- [w]= dvoustnični (ustničnoustnični), šumni, zveneči (vzeti, vnuk, vrana, vlak)
- [ʍ] = dvoustnični (ustničnoustnični), nezveneči (vsak, predvsem)

Zvočnik l

- = navadni (kanal, val, šal)
- = malo mehčani ali podaljšani (poljski)
- = trdi l in grgravi r nista knjižna

Zvočnik n

- = zobni (zobnovenčni): naš, ona, Ana, Nina
- = mehkonebni (mekkonebnojezični) : Anka, Angela, Anhovo
- = mehčani - pred j je predviden izgovor s privzdignjenim srednjim delom jezika:
konj,
konjski

NEZVOČNIKI

Nezvočniki so glasovi najmanjše odprtostne stopnje.

	<i>zaporniki</i>	<i>zlitniki</i>	<i>priporniki</i>
<i>nezveneči</i>	p t k	c č	f s š h
<i>zveneči</i>	b d g	dž	z ž

Nezveneče nezvočnike izgovarjamo:

- na koncu besede pred premorom ali pred drugo besedo, ki se začinja na samoglasnik ali zvočnik: *sat ostane, sat je dober*
- pred samoglasniki in zvočniki iste besede: *satu, satje, sat*

Zveneče nezvočnike izgovarjamo pred samoglasniki, zvočnikom ali zvenečim nezvočnikom: *sadu, sadje, sodba.*

Premene po zvenečnosti

Prvi nezvočnik se prilagaja drugemu:

- če je prvi zveneč, drugi pa nezveneč, oba izgovarjamo nezveneče (*gibčen – [gipčen]*)
 - če je prvi nezveneč, drugi pa zveneč, oba izgovarjamo zveneče (*nikdar – [nigdar]*).

GLASOVNI SKLOPI

Glavovni sklop = zaporedje dveh ali več soglasnikov ali samoglasnikov v besedi ali na meji med dvema besedama.

samoglasniški (*zaorati* - *bo imel*)

GLASOVNI SKLOPI

soglasniški (*starčevski* - *mlad fant*)

Zlog = skupina glasov, zbranih okrog samoglasnika.

Vzorec:

N	Z	S	Z	N
nezvočnik	zvočnik	samoglasnik	zvočnik	nezvočnik
<i>k</i>	<i>r</i>	<i>a</i>	<i>m</i>	<i>p</i>
<i>p</i>	<i>l</i>	<i>a</i>	<i>v</i>	<i>ž</i>

IZGOVOR GLASOVNIH SKLOPOV

SAMOGLASNIŠKI SKLOPI

- na meji dveh besed ali v besedi vmes ne delamo premora:

pootročiti [pootročiti] - *bodo odnesli* [bodoodnesli] - *za okno* [zaokno]

- Če je drugi samoglasnik v sklopu *nenaglašeni i* ali *u*, se izgovarja *i* (blizu izgovora glasu j): *bo imela* [bojmela]

- namesto *u-ja* se izgovarja *u* (dvoglasniški, zasamoglasniški, dvoustnični): *preudarno* [preudarno]

- *i* + samoglasnik: *dieta* [dijeta], *radio* [radijo]

SOGLASNIŠKI SKLOPI

- dva enaka soglasnika
sem moral [semoral] , povej Jožetu [povejožetu] ,

oddati [odati]

- Nezvočniki

vrabček [vrapček]

ozka [oska]

kdo [gdo]

svatba [svadba]

dež prši [džš prši]

- Sklopi *dc, sš, cz,*

pod cesto [potcesto]

s šivanko [sšivanko]

konec zgodbe [konedzgodbe]

